

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ

1. Πότε ξεκίνησε η επανάσταση στη Στερεά Ελλάδα; Ποιες μάχες ήταν πολύ σημαντικές;

Η επανάσταση στη Στερεά Ελλάδα ξεκίνησε το Μάρτιο του 1821 και από τις συγκρούσεις με τον οθωμανικό στρατό ξεχωρίζουν η μάχη στην Αλαμάννα, όπου βρήκε φρικτό θάνατο ο Αθανάσιος Διάκος και η μάχη στο Χάνι της Γραβιάς, στην οποία διακρίθηκε ο Οδυσσεάς Ανδρούτσος.

2. Γιατί ήταν δύσκολες οι συνθήκες για επανάσταση στη Στερεά Ελλάδα;

Στη Στερεά Ελλάδα οι συνθήκες για εξέγερση ήταν δύσκολες καθώς α) δεν ήταν ιδιαίτερα πυκνοκατοικημένη κυρίως στα δυτικά τμήματά της, β) οι πρόκριτοι του τόπου δεν είχαν μεγάλη πολιτική εμπειρία, γ) υπήρχε σημαντική παρουσία οθωμανικού πληθυσμού και στρατιωτών στην Εύβοια και τη Λαμία και δ) στην κοντινή Ήπειρο είχε εκστρατεύσει ο ικανότατος Χουρσίτ Πασάς εναντίον του Αλή Πασά

3. Ποιο ήταν το μοναδικό πλεονέκτημα για την επανάσταση στη Στερεά Ελλάδα;

Ήταν το γεγονός ότι πολλοί φημισμένοι κλέφτες και αρματολοί δρούσαν στην περιοχή αυτή με αποτέλεσμα οι επαναστάτες να κινηθούν πιο συντονισμένα.

4. Σε ποιο τμήμα της Στερεάς Ελλάδας εκδηλώθηκαν πρώτα επαναστατικές ενέργειες και ποιες περιοχές απελευθερώθηκαν;

Πρώτα εκδηλώθηκαν επαναστατικές ενέργειες στην Ανατολική Στερεά. Ο Πανουργιάς με τη βοήθεια των κατοίκων του Γαλαξιδίου κατέλαβε την Άμφισσα και στη συνέχεια απελευθερώθηκαν το Λιδωρίκι, η Λιβαδιά, η Αταλάντη, η Θήβα. Ο Υδραίος πλοίαρχος Αντώνης Κριεζής βοήθησε να πέσει η Χαλκίδα στα χέρια των επαναστατημένων Ελλήνων κανονιοβολώντας με επιτυχία τους Τούρκους που την υπεράσπιζαν.

5. Ποιο κομμάτι της Στερεάς Ελλάδας επαναστάτησε στη συνέχεια και ποιες περιοχές έπεσαν στα χέρια των Ελλήνων;

Λίγο αργότερα επαναστάτησε η Δυτική Στερεά. Το Αγρίνιο, το Αιτωλικό και το Μεσολόγγι έπεσαν στα χέρια των Ελλήνων. Στο Μεσολόγγι μάλιστα έφτασε σύντομα ο Φαναριώτης πολιτικός Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, για να βοηθήσει στον Αγώνα.

6. Πώς αντέδρασαν οι Τούρκοι σε αυτές τις επαναστατικές ενέργειες;

Ο Χουρσίτ Πασάς για να καταπνίξει αυτές τις επαναστατικές δραστηριότητες έστειλε από τα Ιωάννινα τους πασάδες Κιοσέ Μεχμέτ και Ομέρ Βρυώνη με πολυάριθμο στρατό.

7. Ποιοι Έλληνες οπλαρχηγοί ανέλαβαν να τους αντιμετωπίσουν και πού;

Οι οπλαρχηγοί Πανουργιάς, Ιωάννης Δυοβουνιώτης και Αθανάσιος Διάκος ανέλαβαν να τους αντιμετωπίσουν στην Ηράκλεια και στις γέφυρες του Γοργοποτάμου και της Αλαμάννας.

8. Πώς εξελίχθηκε η προσπάθεια τους αυτή;

Στις 23 Απριλίου του 1821 οι Τούρκοι εκδίωξαν τους υπερασπιστές των δύο πρώτων θέσεων (Πανουργιά – Δυοβουνιώτη) τραυματίζοντας σοβαρά τον Πανουργιά και σκοτώνοντας το συμπολεμιστή του Ησαΐα (επίσκοπο Σαλώνων). Στη συνέχεια ενωμένοι στράφηκαν εναντίον των υπερασπιστών της Αλαμάννας.

9. Τι γνωρίζεις για τη μάχη της Αλαμάννας;

Στη γέφυρα της Αλαμάννας, μετά από σκληρή μάχη, οι ελληνικές δυνάμεις αναγκάστηκαν να οπισθοχωρήσουν προς το όρος Καλλίδρομο, σε ύψωμα του οποίου βρισκόταν το επιτελείο του αρχηγού των αγωνιστών της Στερεάς Ελλάδας, Αθανάσιου Διακού. Παρόλο που ο Αθανάσιος Διάκος ειδοποιήθηκε να εγκαταλείψει τη θέση του, συνέχισε να πολεμά. Τραυματίστηκε όμως και πιάστηκε αιχμάλωτος. Εκτιμώντας την ανδρεία του ο Ομέρ Βρυώνης, του πρότεινε να του χαρίσει τη ζωή με αντάλλαγμα να προσχωρήσει στο στρατό του. Ο Διάκος αρνήθηκε και θανατώθηκε με φρικτό τρόπο.

10. Ποια η σημασία της θυσίας του Αθανάσιου Διακού για τον Αγώνα;

Η θυσία του νεαρού οπλαρχηγού έδειξε ότι η Επανάσταση του 1821 δεν ήταν μια απλή εξέγερση, αλλά αποφασιστικός αγώνας για την ελευθερία. Επιπλέον αποτέλεσε ένα κίνητρο για τους Έλληνες αγωνιστές, για να πάρουν εκδίκηση για το θάνατό του.

11. Τι γνωρίζεις για τη μάχη στο Χάνι της Γραβιάς;

Με τη μάχη αυτή οι Έλληνες πήραν εκδίκηση για το θάνατο του Διακού αντιμετωπίζοντας με επιτυχία τους Τούρκους. Στις 8 Μαΐου του 1821 ο Οδυσσεάς Ανδρούτσος κλείστηκε στο χάνι με 118 άνδρες, ενώ οι Πανουργιάς και Δυοβουνιώτης οχυρώθηκαν στα γύρω υψώματα. Οι οχυρωμένοι στα υψώματα αναγκάστηκαν να οπισθοχωρήσουν όχι όμως και οι πολεμιστές στο χάνι. Το βράδυ που σταμάτησε η μάχη οι απώλειες για τους Τούρκους ήταν μεγάλες, ενώ ελάχιστες ήταν για τους Έλληνες. Λίγο πριν ξημερώσει και ενώ ο Ομέρ Βρυώνης περίμενε να έρθουν κανόνια από τη Λαμία, ο Ανδρούτσος και οι άνδρες του κατάφεραν να περάσουν ανάμεσα από τους Τούρκους, χωρίς να γίνουν αντιληπτοί.

12. Ποια η σημασία της μάχης αυτής για τον Αγώνα;

Η μάχη στο χάνι της Γραβιάς ανέκοψε την πορεία του οθωμανικού στρατού προς την Πελοπόννησο και τόνωσε το ηθικό των εξεγερμένων Ελλήνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

1. Εκτός από την Πελοπόννησο και τη Στερεά Ελλάδα ποιο άλλο γεωγραφικό διαμέρισμα επαναστάτησε το 1821;

Η Επανάσταση από την Πελοπόννησο και τη Στερεά Ελλάδα μεταδόθηκε σύντομα στα νησιά του Αιγαίου. Πρώτα επαναστάτησαν οι Σπέτσες με την Μπουμπουλίνα, μετά τα Ψαρά, η Σάμος, η Κάσος και τα Δωδεκάνησα. Επαναστατική δραστηριότητα εκδηλώθηκε και στην Κρήτη, ιδιαίτερα στα Σφακιά, ενώ οι κάτοικοι των Κυκλάδων φάνηκαν διστακτικοί.

2. Γιατί τα ελληνικά πλοία κυριαρχούσαν στο Αιγαίο κάνοντας αποφασιστική τη συμμετοχή των εξεγερμένων νησιών στον αγώνα;

Τα ελληνικά πλοία παρόλο που ήταν λιγότερα σε αριθμό και μικρότερα σε χωρητικότητα, κυριαρχούσαν στο Αιγαίο, καθώς ήταν ταχύτερα και διέθεταν πληρώματα με μεγάλη ναυτική εμπειρία.

3. Σε τι είδους επιχειρήσεις συμμετείχαν τα ελληνικά πλοία;

α) Στην πολιορκία παραθαλάσσιων κάστρων, όπως η Μονεμβασιά και το Ναυαρίνο και στην υποστήριξη χερσαίων μαχών από τη θάλασσα, β) σε καταδρομές στα παράλια της Μικράς Ασίας, όπου αιχμαλώτιζαν ή κατέστρεφαν εχθρικά πλοία, με αποτέλεσμα να παρεμποδίζεται ο τουρκικός στόλος να πλεύσει προς την Πελοπόννησο και γ) σε ναυμαχίες στο ανοιχτό πέλαγος, στις οποίες συμμετείχαν και τα περίφημα πυρπολικά.

4. Ποιοι ανέπτυξαν σημαντική δράση στη θάλασσα;

Σημαντική δράση ανέπτυξαν ανάμεσα σε άλλους, οι Δημήτριος Παπανικολής και Κωνσταντίνος Κανάρης από τα Ψαρά και ο Ανδρέας Μιαούλης από την Ύδρα.

5. Τι έγινε τον Απρίλη του 1822 στη Χίο;

Τον Απρίλιο του 1822 η Χίος καταστράφηκε ολοκληρωτικά από Τούρκους στρατιώτες και οι περισσότεροι από τους κατοίκους της σφαγιάσθηκαν. Ήταν ένα γεγονός που συγκλόνισε τους χριστιανικούς λαούς της Ευρώπης. Η καταστροφή της Χίου έγινε από τους Τούρκους ως αντίποινα για τις επαναστατικές δραστηριότητες των νησιών.

6. Ποια άλλα νησιά καταστράφηκαν από τους Τούρκους και τότε;

Το 1824 ενωμένος ο τουρκοαιγυπτιακός στόλος επιτέθηκε στην Κάσο και τα Ψαρά που αποτελούσαν τις κύριες ναυτικές βάσεις των επαναστατημένων Ελλήνων. Τούρκοι και Αιγύπτιοι αποβιβάστηκαν στα δυο νησιά και μετά από σκληρές μάχες με τους υπερασπιστές τους, τα κατέστρεψαν.

7. Τι γνωρίζεις για τη ναυμαχία του Γέροντα;

Τέλη Αυγούστου του 1824 στον κόλπο του Γέροντα, στα παράλια της Μικράς Ασίας, ο ελληνικός στόλος κατάφερε να νικήσει τον ογκώδη τουρκοαιγυπτιακό. Ο ναύαρχος Μιαούλης προκάλεσε σύγχυση στα εχθρικά πλοία με τους ελιγμούς που πραγματοποίησε, ενώ με επιτυχία χρησιμοποιήθηκαν και τα πυρπολικά, καταστρέφοντας μια φρεγάτα με 1.000 στρατιώτες και ναύτες. Μετά τη ναυμαχία του Γέροντα, οι τουρκοαιγυπτιακές δυνάμεις διασκορπίστηκαν αναζητώντας ασφαλές καταφύγιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ, ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

1. Γιατί απέτυχαν οι επαναστατικές δραστηριότητες στην Ήπειρο, τη Θεσσαλία και τη Μακεδονία;

Ταυτόχρονα με την επανάσταση στη Νότια Ελλάδα εξεγέρθηκαν και οι Σουλιώτες στην Ήπειρο καθώς και οι Θεσσαλοί και οι Μακεδόνες. Όμως η έλλειψη οργάνωσης και η παρουσία ισχυρών οθωμανικών δυνάμεων στις περιοχές αυτές οδήγησε τις επαναστατικές κινήσεις σε αποτυχία.

2. Από ποιους εκδηλώθηκε επαναστατική προσπάθεια στην Ήπειρο και πώς εξελίχθηκε;

Στην Ήπειρο οι εμπειροπόλεμοι Σουλιώτες το Δεκέμβριο του 1820 επαναστάτησαν. Επιτέθηκαν εναντίον της Πάργας και της Άρτας, που ήταν σημαντικές πόλεις της περιοχής, αλλά δεν μπόρεσαν να τις κυριεύσουν. Κατάφεραν, ωστόσο, να νικήσουν τον οθωμανικό στρατό στη θέση Πέντε Πηγάδια. Στα τέλη του 1821, οι Αλβανοί σύμμαχοί τους τους εγκατέλειψαν και οι Σουλιώτες έμειναν αβοήθητοι. Υπέγραψαν τότε τρίμηνη ανακωχή με τους Οθωμανούς και απογοητευμένοι επέστρεψαν στον ορεινό τόπο τους.

3. Τι γνωρίζεις για τη μάχη στο Πέτα;

Μετά την εξόντωση του Αλή Πασά, ο Χουρσίτ Πασάς ετοιμαζόταν να περάσει με τα στρατεύματά του στην Πελοπόννησο για να καταπνίξει την επανάσταση. Τότε Έλληνες και Φιλέλληνες αγωνιστές, με επικεφαλής τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο, προσπάθησαν να τον εμποδίσουν. Όμως ο οθωμανικός στρατός ήταν πολυάριθμος και οι ελληνικές δυνάμεις, χωρίς να έχουν την απαιτούμενη οργάνωση, νικήθηκαν στη μάχη του Πέτα στις 4 Ιουλίου του 1822. Σκοτώθηκαν πολλοί Έλληνες αγωνιστές, αρκετοί αιχμαλωτίστηκαν, ενώ άνοιξε ο δρόμος για την κατάληψη της Δυτικής Ελλάδας καθώς και για την πρώτη πολιορκία του Μεσολογγίου από τους Τούρκους. Η βαριά ήττα έκανε τους Σουλιώτες να συνθηκολογήσουν και να εγκαταλείψουν οριστικά το Σούλι.

4. Πώς εξελίχθηκε η επαναστατική δραστηριότητα στη Θεσσαλία;

Η Θεσσαλία ξεσηκώθηκε το Μάιο του 1821. Οι κάτοικοι του Πηλίου πολιορκήσαν το Βόλο και το Βελεστίνο, αλλά διασκορπίστηκαν από τα στρατεύματα του Δράμαλη που κινήθηκαν εναντίον τους από τη Λάρισα, ισχυρή οθωμανική στρατιωτική βάση.

5. Πώς εξελίχθηκε η επαναστατική δραστηριότητα στη Μακεδονία;

Το Μάιο του 1821 ξεσηκώθηκε και η Μακεδονία εναντίον των Τούρκων με πρωτοστάτη τον Εμμανουήλ Παπά. Αυτός με ορμητήριο το Άγιο Όρος, ξεσήκωσε τον Πολύγυρο και τη Σιθωνία, φτάνοντας μέχρι τα περίχωρα της Θεσσαλονίκης. Οι Τούρκοι αντέδρασαν συλλαμβάνοντας προεστούς και καταστρέφοντας τα χωριά των περιοχών αυτών. Οι επαναστάτες πολέμησαν τα τουρκικά στρατεύματα στα Βασιλικά και στην Κασσάνδρα, αλλά ηττήθηκαν και διαλύθηκαν.

6. Τι γνωρίζεις για την καταστροφή της Νάουσας;

Οι Τούρκοι πολιορκήσαν τη Νάουσα και τον Απρίλη του 1822 την κυριεύσαν. Η πόλη καταστράφηκε και γυναίκες μαζί με τα παιδιά τους, για ν' αποφύγουν την αιχμαλωσία, έπεσαν στο γκρεμό της Αράπιτσας. Η εξέγερση στο Βορρά είχε κατασταλεί.